

тингових розділів, що забезпечуватимуть перманентне прогнозування потреб споживачів, цін конкурентів, нових ринків, каналів реалізації тощо. Є нагальна необхідність обґрунтованої державної політики, яка б забезпечила конкурентоспроможний рівень сільськогосподарського машинобудування, сприяла розвитку ринкових форм матеріально-технічного постачання, технічного та машино-технологічного обслуговування, застосуванню ефективних форм машиновикористання.

Література.

1. Статистичний щорічник Полтавської області за 2009 рік / За редакцією Т.Л. Бугайченко. Полтава, 2010. – 419 с.

УДК 631.15 (477.53)

МЕХАНІЗМИ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Животенко В.О., аспірант

ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

У статті запропоновано модель еколого-економічного управління аграрними підприємствами. Розглянуто екологічні та економічні інструменти управління аграрними підприємствами. Запропоновано систему показників для аналізу якості продукції аграрних підприємств. Запропоновано етапи проведення аналізу екологічних витрат.

The paper presents a model of ecological-economic management of agricultural enterprises. Consider environmental and economic instruments of agrarian enterprises. The system of indicators for the analysis of quality of agricultural enterprises. The stages of the analysis of environmental costs.

Постановка проблеми. У сучасних умовах господарювання аграрних підприємств значно посилюється вплив зовнішнього середовища. Існуючі екологічні норми постійно порушуються, що спричинено масовим недотриманням суб'єктами господарювання екологічних вимог. У контексті цього ефективні механізми еколого-економічного управління аграрними підприємствами стають необхідними, а їх застосування має бути постійним і безперервним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття механізму управління розглядалося багатьма науковцями. Так Дж. К. Лафта визначає механізм управління як сукупність важелів впливу, що використовуються в управлінні [1, с. 61].

Становленню теоретико-методологічних засад еколого-економічного управління сприяли праці О. Березіна, Г. Білявського, Б. Буркінського, Т. Галушкіної, М. Долішнього, С. Доргунова, Л. Мельника, В. Шевчука тощо [2, с. 15].

У своїй праці «Екологічний менеджмент» П. М. Скрипчук зазначає, що екологічні проблеми можна подолати лише за умови вироблення певних підходів, методик, стандартів, які має забезпечувати екологічний менеджмент [2, с. 8].

Твердження та результати досліджень зазначених науковців відображає Сент-Гальська модель еколого-економічного управління [3, с. 53], але, на нашу думку, дана модель має суттєві недоліки та є недосконалою.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження ефективності запропонованих механізмів еколого-економічного управління на аграрних підприємствах Полтавської області.

Виклад основного матеріалу дослідження. Більшість аграрних підприємств Полтавської області нездатні забезпечити екологічність продукції, що спричинено, з одного боку, недотриманням стандартів, а з іншого – відсутністю зв'язку між екологічними та економічними цілями даних підприємств. Виходячи з цього, ми розробили модель еколого-економічного управління аграрним підприємством (рис. 1).

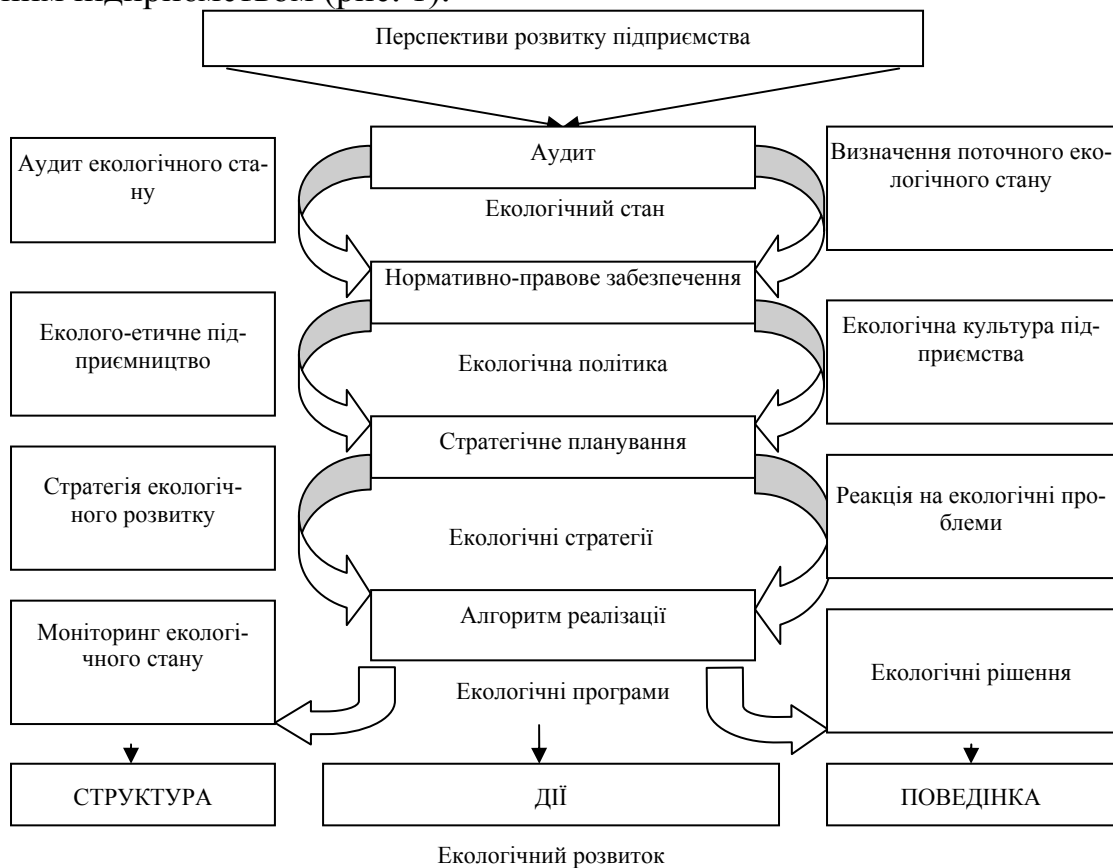

Рис. 1. Модель еколого-економічного управління аграрним підприємством [розроблено автором]

Як свідчать дані рисунка 1, нормативно-правове забезпечення екологічної політики є підставою для здійснення аудиту екологічного стану аграрних підприємств. Такий аудит дозволяє оцінити поточний стан і є підґрунтям прийняття управлінських рішень щодо його оптимізації.

Виходячи з цього, вважаємо необхідним забезпечити на аграрних підприємствах взаємодію економічних і екологічних цілей, що дасть підстави визначати пріоритетні напрямки розвитку та обґрунтовувати відповідні управлінські рішення. Виходячи із результатів еколого-економічного аудиту,

управлінські рішення мають бути спрямованими на вирішення господарських проблем, де можуть виникати наступні ситуації:

- переважання екологічних цілей над економічними;
- переважання економічних цілей над екологічними;
- економічні цілі досягнуті завдяки екологічній рівновазі;
- екологічні цілі досягнуті завдяки економічній рівновазі;
- екологічні цілі не враховуються при вирішенні економічних проблем.

Залежно від способу взаємодії екологічних та економічних цілей, підприємство приймає відповідні управлінські рішення.

Прийняття ефективних управлінських рішень після визначення пріоритетного напрямку має відбуватися із використанням різноманітних інструментів. На нашу думку, екологічні та економічні інструменти мають бути пов'язані, що відобразатиметься на кінцевому результаті діяльності аграрного підприємства. Екологічні та економічні інструменти, які слід використовувати у процесі господарської діяльності, наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Екологічні та економічні інструменти управління аграрними підприємствами [узагальнено автором]

Екологічні інструменти	Економічні інструменти
Стандартизація	Штрафні санкції
Сертифікація	Податки
Експертиза	Дотації
Аудит	Субсидії
	Пільги
Результат використання екологічних та економічних інструментів	
Отримання екологічно чистої продукції та збереження довкілля	Стабільність розвитку підприємства

Як свідчать дані таблиці 1, взаємодія екологічних та економічних інструментів у господарській діяльності аграрних підприємств є високою, їх використання для формування управлінських рішень забезпечує ефективне функціонування суб'єктів аграрного ринку.

Використання екологічних інструментів є невід'ємною складовою механізмів екологічного управління. На жаль, для більшості аграрних підприємств екологічна політика не є основою прийняття управлінських рішень. Механізми екологічного управління потребують здійснення наступних етапів:

- розробка екологічних заходів;
- впровадження екологічних заходів;
- контроль за реалізацією екологічних заходів;
- аналіз результатів;
- усунення недоліків;
- удосконалення екологічної політики.

Ефективність механізмів еколого-економічного управління ґрунтується на надійній системі ресурсного забезпечення підприємства. Ресурсне забез-

печення ми розглядаємо як основу формування ефективної системи збуту екологічної продукції, яка поєднує наступне:

забезпечення ритмічності збуту;
забезпечення якості продукції (відповідність стандартам, нормативам та сертифікатам);

розвиток довготривалих зв'язків з партнерами;

забезпечення швидкості реалізації та дотримання договірних умов.

Дотримання наведених умов збуту, за нашим переконанням, дозволить аграрним підприємствам отримувати додатковий прибуток, акумулювати кошти з метою підвищення рівня екологічної безпеки.

Основою екологічної безпеки є виробництво якісної продукції, а оцінка її якості має стати важливим аспектом функціонування підприємства (таблиця 2).

Таблиця 2

**Система показників якості сільськогосподарської продукції за групами
[запропоновано автором]**

Показники	Характеристика показника	Значення показника
Призначення продукції	Характеризує виконувану продукцією функцію	– вміст корисних речовин; – калорійність
Рівень безпеки	Визначають міру впливу на життєдіяльність людини	– термін придатності
Екологічні	Характеризують рівень впливу на здоров'я людини та навколишнє середовище	– токсичність продукції; – вміст шкідливих речовин; – рівень проникнення у ґрунти та води шкідливих речовин
Економічні	Відображають рівень економічної вигоди виробництва	– ціна за одиницю продукції; – прибуток з одиниці продукції
Естетичні	Визначають естетичні властивості продукції	– зовнішній вигляд продукції; – естетичність упаковки

Як свідчать дані таблиці 2, на аграрних підприємствах для визначення якості сільськогосподарської продукції варто використовувати наведені показники, що, за нашим переконанням, дозволить вчасно виявляти негативні зміни у якості сільськогосподарської продукції.

Забезпечення оптимального рівня розглянутих показників потребує обов'язкового дотримання стандартів ДСТУ ISO 14000 «Управління навколишнім середовищем» та ДСТУ ISO 9000 «Управління якістю». Дотримання аграрними підприємствами даних стандартів, що являють собою важливу складову серед інструментів функціонування механізмів екологічного управління, має забезпечувати:

взаємодію між екологічними та економічними складовими механізмів управління аграрними підприємствами;

гнучкість механізмів екологічного управління;

оптимізацію собівартості продукції;

ефективність господарської діяльності.

Для виявлення слабких місць у господарській діяльності аграрних підприємств, як і на будь-яких інших, слід використовувати систему аудиту. Зважаючи на гостроту екологічних проблем, необхідним є проведення екологічного аудиту, що потребує формування ефективної системи обліку екологічних витрат аграрного підприємства. З метою формування такої системи ми пропонуємо проводити аналіз екологічних витрат у декілька етапів (рис. 2).

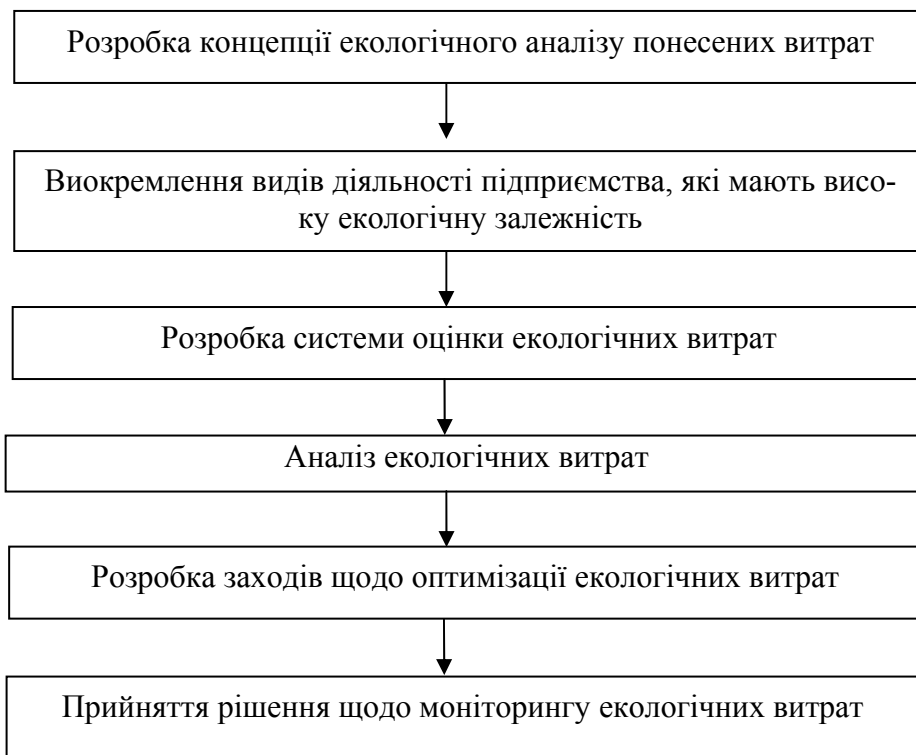

Рис. 2. Етапи проведення аналізу екологічних витрат на аграрних підприємствах [авторська розробка]

Як свідчать дані рисунку 2, проведення аналізу екологічних витрат має відбуватися у декілька етапів, що дозволить точніше оцінити понесені екологічні витрати. Так, на етапі розробки концепції екологічного аналізу необхідно визначити пріоритетні напрями діяльності підприємства, що дозволить виявити індикатори проведення такого аналізу. На наступному етапі відбувається виокремлення видів діяльності, що є екологічно залежними і дозволяють підвищити ефективність проведення аналізу. Розробка системи оцінки екологічних витрат дозволяє кожному окремому підприємству, виходячи із умов діяльності, розробити власні критерії оцінки. Після проведення аналізу екологічних витрат та прийняття рішення щодо їх оптимізації підприємство має запровадити постійний моніторинг екологічних витрат.

Висновки. Отже, використання на аграрних підприємствах еколого-економічних механізмів управління дозволить отримати наступні результати:

підвищити ефективність використання сировинних ресурсів і зменшити негативний вплив від використання неекологічних технологій;

концентрувати зусилля і ресурси на пріоритетних напрямках господарської діяльності;

зменшити екологічні ризики та попередити розвиток негативних екологічних явищ;

зменшити ризики виникнення конфліктних ситуацій на підприємствах;
запровадити ефективну систему контролю за екологічним розвитком підприємства.

Перспективні наукові розвідки мають охоплювати проблеми формування ефективних господарських зв'язків підприємств АПК.

Література.

1. Лафта Дж. К. Менеджмент: учебное пособие / Дж. К. Лафта. – М.: ТК Велби, 2004. – 592 с.
2. Кожушко Л. Ф. Екологічний менеджмент: підручник / Л. Ф. Кожушко, П. М. Скрипчук. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – 432 с.
3. Гевко І. Б. Методи прийняття управлінських рішень: підручник / І. Б. Гевко. – К.: Кондор, 2009. – 187 с.

УДК 331.522.4:631.1.017.3

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ОЦІНКИ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ

Журба І.А., аспірант

Херсонський державний аграрний університет

У статті досліджено основні етапи економіко – статистичного аналізу трудового потенціалу селян; визначено чисельність, щільність, вікову і професійну структуру сільських господарств; проаналізовано соціально-культурні і житлово-побутові умови працівників.

This article explores the main stages of Economics - statistical analysis of labor potential of the peasants, defined by size, density, age and professional structure of rural economies, analyzes the socio-cultural and living conditions of workers.

Постановка проблеми. Реформування аграрного сектора економіки дозволило докорінно змінити земельні та майнові відносини, створити якісно нові організаційно-правові форми господарювання, зробити виважені кроки в напрямку подальшого створення прозорого ринкового середовища. Проте всі ці заходи виявляються марними без формування та ефективного використання трудового потенціалу – одного з найважливіших виробничих ресурсів. Трудовий потенціал сільської місцевості є важливою соціально-економічною категорією, яка відображає можливості суспільства та слугує оцінкою трудової діяльності людини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем формування та розвитку трудового потенціалу АПК присвячено наукові роботи українських та зарубіжних вчених: Д.П. Богині, О.Г. Булавки, П.І. Гайдуцького, О.Д. Гудзинського, Ю.М. Краснова, Г.І. Купалової, Е.М. Лібанової, П.М. Макаренка, Л.І. Михайлової І.В. Прокопи, П.Т. Саблука, В.К. Терещенка, К.І. Якуби та інших. У їх працях оцінюються якісні та кількісні характеристики трудового потенціалу та людського капіталу аграрної